

Iulia CLITAN, Flavia JAȘCĂU
Vlad MUREȘAN, Ovidiu STAN

Manualul profesorului pentru proiectarea cursurilor de antreprenariat incluziv în învățământul superior

Susținut de

Implementat de

UTPRESS

Cluj-Napoca, 2022

ISBN 978-606-737-591-6

Iulia CLITAN
Vlad MUREȘAN

Flavia JAȘCĂU
Ovidiu STAN

Manualul profesorului pentru proiectarea cursurilor de antreprenoriat incluziv în învățământul superior

UTPRESS
Cluj - Napoca, 2022
ISBN 978-606-737-591-6

Editura U.T.PRESS
Str. Observatorului nr. 34
400775 Cluj-Napoca
Tel.:0264-401.999
e-mail: utpress@biblio.utcluj.ro
<http://biblioteca.utcluj.ro/editura>

Director: ing. Dan Colțea

Recenzia: Conf. dr. ing. ec. Adriana Sava
Prof.dr.ing. Daniela Popescu

Pregătire online: Gabriela Groza

Rezultatul cercetării în cadrul proiectului: Innovate European University of Technology (Inno-EUt+), proiect finanțat sub umbrela EIT HEI INITIATIVE

Scopul manualului: Încurajarea și dezvoltarea culturii antreprenoriale incluzive și a factorilor de decizie din cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca

Adaptat după:

McQuillan, D., Gavigan, S., Briones, A.J., Clitan, I., Milioni, D., Muresan, V. and Polykarpou, P. (2022) Educator Handbook for Designing Inclusive Entrepreneurship Courses in Higher Education [EN]. EIT HEI Initiative on Innovation Capacity Building in Higher Education through EIT Climate-KIC.

DOI: <https://doi.org/10.21427/fcgh-em73>

Copyright © 2022 Editura U.T.PRESS

Reproducerea integrală sau parțială a textului sau ilustrațiilor din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil scris al editurii U.T.PRESS.

ISBN 978-606-737-591-6

Bun de tipar: 29.09.2022

Cuprins

1. Introducere.....	3
1.1 Despre ce este vorba în acest manual?	3
1.2 Ce înseamnă educație antreprenorială incluzivă?	6
1.3 Antreprenoriatul ca un concept incluziv	9
1.4 De unde începem?	11
1.5 Despre aceste reguli - un ghid pentru profesori	17
1.6 Instrumente de sprijin și informații suplimentare	19
2. Proiectarea și livrarea educației antreprenoriale pentru toți - o abordare UDL.....	23
2.1 Bariere pentru studenți cu modele pedagogice standard	27
2.2 Exemple de cazuri concrete.....	30
2.3 Cinci sfaturi despre conceperea și furnizarea de educație antreprenorială pentru toți	33
3. Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenorat pentru proiectul Missing Entrepreneurs.....	35
3.1 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenorat pentru femei	39
3.2 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenorat pentru persoane cu dizabilități	45
3.3 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenorat pentru migranți și refugiați.....	51
3.4 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenorat pentru vârstnici	55
3.5 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenorat pentru tineri	59
4. Concluzii	67

1. Introducere

1.1 Despre ce este vorba în acest manual?

Acest manual este elaborat pentru profesorii din domeniul antreprenoriatului din cadrul universităților și al altor instituții de învățământ superior. Scopul manualului este de a-i ajuta pe profesorii din domeniul antreprenoriatului să faciliteze accesul și participarea grupurilor de studenți subreprezențați în cadrul cursurilor lor. De asemenea, este util pentru cadrele universitare care doresc să dezvolte cursuri de antreprenoriat pentru grupuri minoritare specifice. Noțiunea de studenți subreprezențați în domeniul antreprenoriatului poate diferi de la o instituție la alta și de la o țară la alta. La nivel global, OCDE identifică șase cohorte importante: femeile, tinerii, persoanele în vârstă, șomerii, imigranții și persoanele cu dizabilități.

Manualul îi va ajuta pe profesori în conceperea și desfășurarea modulelor și cursurilor de antreprenoriat. Acesta acoperă două abordări principale.

În primul rând, o abordare de proiectare universală pentru învățare (UDL), care se bazează pe principiile de bază ale proiectării pentru toată lumea. Aceasta este o abordare a proiectării învățării, predării și evaluării care este proactivă în abordarea diverselor identități, competențe, puncte forte de învățare și nevoi ale fiecărui cursant într-un mediu de învățare.

În al doilea rând, o abordare specifică pentru profesorii care doresc să acceseze programele de antreprenariat și să sprijine anumite grupuri subreprezentate, cum ar fi educarea unui număr mai mare de femei în domeniul antreprenoriatului sau cursuri dedicate activităților independente pentru persoanele cu handicap.

“Rolul universităților este considerat foarte important în declanșarea procesului de învățare și în transferul de know-how către indivizi, care, la rândul lor, pot promova ideea și activitățile antreprenoriale” (Audretsch, 2017)

1.2 Ce înseamnă educație antreprenorială incluzivă?

Instituțiile de învățământ superior (IIS) elaborează în principal programe de studii antreprenoriale în etapele incipiente în care este stimulat spiritul antreprenorial. Aceasta implică etapele de inspirație, educație și incubare. Programele și cursurile în domeniul antreprenoriatului există, de obicei, în cadrul facultăților și școlilor la nivel de licență și postuniversitar. Cursurile și inițiativele de antreprenoriat pot fi, de asemenea, create și furnizate de centrele de transfer de cunoștințe și de incubare ale instituțiilor de învățământ superior.

Deși apar exemple, este încă neobișnuit ca instituțiile de învățământ superior să dezvolte programe de studii în domeniul antreprenoriatului care să ia în considerare în mod explicit cohortele subreprezentate. Majoritatea cursurilor din instituțiile de învățământ superior din Europa sunt deschise tuturor studenților, dar profesorii acordă prea puțină atenție la ceea ce este necesar pentru a facilita accesul și participarea studenților care ar putea avea nevoie de sprijin suplimentar. Există o oportunitate extraordinară pentru instituțiile de învățământ superior europene de a răspunde atât apelurilor naționale, cât și celor europene, de a educa și de a sprijini proiectul Missing Entrepreneurs.

În acest manual, definim antreprenoriatul incluziv din perspectiva profesorului care concepe și oferă educație antreprenorială incluzivă. Ne inspirăm din definiția lui Smith, Jones, Scott și Stadler (2017: 330), sugerând că educația antreprenorială incluzivă și accesibilă în contextul unei instituții de învățământ superior înseamnă:

“asigurarea faptului că toți studenții din orice categorie socio-economică și culturală, locație geografică, sex, dizabilitate, etnie și disciplină au șanse egale de a experimenta educația antreprenorială și de a avea acces la medii de învățare antreprenorială. Educația incluzivă și accesibilă presupune că toți studenții sunt implicați, că toți studenții au acces egal la educație, că sunt liberi să se implice și că nu există bariere financiare.”

Educația antreprenorială incluzivă necesită identificarea și eliminarea barierelor pedagogice care împiedică accesul și participarea grupurilor subreprezentate, cum ar fi tehnologia, costurile, timpul, finanțele, cultura sau limba. Barierele pot fi ușor de rezolvat, cum ar fi luarea în considerare a culorilor și a dimensiunilor caracterelor în documente sau utilizarea unui limbaj incluziv. De asemenea, acestea pot necesita mai multă pregătire și gândire, cum ar fi localizarea sprijinului financiar pentru acces, sprijin pentru limbi străine sau rețele de sprijin cu mentori adecvate.

Păreră profesorului: Profesorul Thomas Cooney, Profesor în Antreprenoriat, Universitatea Tehnică din Dublin - “Răspunsuri precum "îi tratăm pe toți la fel" și "ușa noastră este deschisă pentru toată lumea" sunt utilizate în mod obișnuit pentru a apăra practicile existente, când în realitate tratarea tuturor la fel nu este o bună practică și nu toată lumea știe că există astfel de uși.”

1.3 Antreprenoriatul ca un concept incluziv

Este important să ne gândim de la bun început la ce înțelegem prin antreprenoriat atunci când dorim să îl facem incluziv. În mod tradițional, educația antreprenorială se axa pe crearea de noi întreprinderi. În mediul modern, o astfel de concentrare îngustă poate exclude potențialii studenți interesați să dezvolte proiecte sociale sau interesați să învețe comportamente care să le ofere un spirit antreprenorial în fața provocărilor și oportunităților.

În urma dezbaterii între această concentrare mai largă sau mai restrânsă a educației antreprenoriale, o abordare bazată pe un *model de progresie* câștigă teren, care prevede învățarea studenților în etape. În cadrul abordării bazate pe modelul de progresie, elementul de bază se bazează pe definiția largă a antreprenoriatului. Inițiativele se concentrează pe sprijinirea învățării comportamentului antreprenorial. Aceste inițiative sunt susținute de pedagogii active și experiențiale. Printre rezultatele anticipate se numără o creativitate sporită, implicarea și autoeficacitatea. Fazele ulterioare ale modelului de progres adoptă definiția mai restrânsă a antreprenoriatului, axată pe dezvoltarea comportamentului antreprenorial. Astfel de abordări se pot baza mai mult pe competențe, iar teoria antreprenorială care stă la baza acestora este mai explicită. Modelul de progresie este o abordare incluzivă a educației antreprenoriale care recunoaște

antreprenoriatul ca fiind o activitate relevantă pentru toată lumea. Veți găsi câteva lecturi suplimentare despre abordarea modelului de progresie în secțiunea 1.6 a acestui manual.

Aliniindu-se la acest raționament, Comisia Europeană recunoaște că "trăim într-o societate în schimbare rapidă, în care este esențial ca fiecare să aibă capacitatea de a acționa în funcție de oportunități și idei, de a lucra cu alții, de a gestiona cariere dinamice și de a modela viitorul pentru binele comun". Ca răspuns, aceasta a dezvoltat EntreComp: Cadrul European de Competențe Antreprenoriale ca un cadru de referință care pune accentul pe mentalitatea antreprenorială (a se vedea secțiunea 1.6). Această mentalitate antreprenorială definește mai pe larg scopul educației antreprenoriale în instituțiile de învățământ superior.

1.4 De unde începem?

S-ar putea presupune că majoritatea cadrelor didactice care elaborează cursuri de antreprenariat doresc să fie incluzive, astfel încât toată lumea să se simtă binevenită. Aceștia recunosc, de obicei, că unii studenți au dificultăți în a participa la cursuri. Acest lucru ar putea fi din cauza barierelor lingvistice, pentru că un student este surd sau, eventual, pentru că un student are o familie tânără și se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește îngrijirea copiilor. Aceste provocări apar adesea la începutul unui semestru și devin mai evidente pe măsură ce cursul avansează. Adesea, ele pot duce la abandonarea completă a cursului de către student. Proiectarea este etapa critică pentru educația incluzivă - previzionarea, în măsura în care este posibil, a nevoilor individuale ale studenților, dar și introducerea flexibilității în proiectarea programului, care oferă opțiuni pentru studenți pentru a-i ajuta să participe.

Educația antreprenorială învață despre inovare, asumarea riscurilor și învățarea din eșecuri. Extinderea participării la educația antreprenorială necesită ca profesorii să conducă prin exemplu - să fie inovatori, să își asume riscuri și să știe că nu toate elementele de proiectare vor avea succes. Proiectarea modulelor și a cursurilor de antreprenariat incluziv înseamnă stabilirea rezultatelor învățării și

crearea unei flexibilități în cadrul călătoriei pentru ca fiecare student să poată ajunge acolo.

Nu știți de unde să începeți? Să începem, așadar, prin a împărtăși câteva indicii despre cum puteți începe să dezvoltați cursuri și module de antreprenoriat mai incluzive.

1.4.1 Vorbiți cu colegii și aflați ce suport este disponibil

O modalitate valoroasă de a începe este de a explora suporturile disponibile și de a discuta cu colegii dumneavoastră. Începeți procesul prin a reflecta asupra propriilor cursuri și programe. Analizați instrumentele, cadrele și suporturile care vă sunt disponibile în cadrul instituției dumneavoastră. De asemenea, puteți explora o serie de materiale de sprijin enumerate în secțiunea 1.6 din acest manual.

Discutați cu colegii implicați în furnizarea de cursuri și programe de antreprenoriat, cu biroul pentru dizabilități/incluziune/acces, cu biroul de transfer tehnologic și cu centrele de incubare. De asemenea, este posibil ca instituția dvs. să aibă grupuri dedicate sprijinirii accesului și extinderii participării, cum ar fi comunitățile de practică, comitetele, personalul care se ocupă de facilități pentru clădiri sau bibliotecarii. Aceste discuții inițiale pot acționa ca o platformă pentru colaborarea viitoare, inițiind un dialog care ajută la asigurarea unui succes continuu.

1.4.2 Începeți la scară mică și cu o viziune

Fie că se abordează proiectarea și furnizarea de educație antreprenorială incluzivă din perspectiva cursurilor și modulelor generale, fie că se concentrează pe dezvoltarea de cursuri pentru cohorte specifice, este ușor să devii copleșit de informații și așteptări încă de la început. Nu vă descurajați din această cauză.

Există multe aspecte contextuale la care trebuie să vă gândiți, inclusiv reglementările naționale, politica și mediul instituțional, iar acestea se pot schimba în timp. Important este că aveți o viziune și că lucrați pentru aceasta.

1.4.3 Integrați cerințele legale și orientările privind politicile

Unul dintre primii pași pe care trebuie să îi faceți este să vă familiarizați cu cerințele legale și cu politicile guvernamentale privind educația incluzivă și antreprenoriatul. Consultați-vă cu colegii dvs. din domeniul accesibilității/dizabilității/EDI (egalitate, diversitate și incluziune) și luați în considerare ce ajustări trebuie făcute la designul cursului dvs. pentru a îndeplini cerințele de reglementare de bază privind echitatea, diversitatea și incluziunea. Chiar și știind că sunteți la curent cu aceste cerințe și că le respectați, faceți progrese bune.

1.4.4 Configurați șabloane web și documente accesibile

Efectuați modificări de formatare a documentelor pentru a le face mai accesibile și folosiți aceste modificări ca standard pentru toate tipurile de învățământ. Utilizați liste de verificare validate pentru formatarea documentelor, prezentărilor, conținutului web etc. Unele link-uri sunt furnizate în secțiunea 1.6 din acest manual. Utilizarea pronumelor neutre și a pronumelor care includ genul și a unui limbaj care afirmă diversitatea și evită alienarea studenților. Un exemplu în limba engleză ar fi utilizarea lui "el sau ea" în loc de doar "el". Comisia Europeană oferă documente de îndrumare cu privire la utilizarea unui limbaj neutru din punct de vedere al genului și includem un link în secțiunea 1.6 către o sursă.

1.4.5 Aflați din timp care sunt nevoile studenților dvs.

Fie că adoptați o abordare UDL (Universal Design for Learning) pentru programele generale, fie că proiectați cursuri specializate pentru grupuri minoritare, va trebui să vă faceți timp pentru a vă cunoaște studenții și nevoile lor specifice înainte de începerea cursului. Proiectarea cursului dumneavoastră va trebui să fie flexibilă și să aibă posibilitatea de a evolua. Fiecare student este diferit. Vă puteți pregăti în avans pentru o mare parte din această variație a nevoilor. Nevoile vor deveni mai evidente pe măsură ce cursul avansează, dar cu flexibilitate și opțiuni încorporate puteți face unele ajustări în timpul predării.

Păreră studenților despre predare și învățare:

Apăsați [aici](#) pentru a asculta modul în care studenții înșiși discută despre diversitatea preferințelor lor de învățare.

1.4.6 Implicarea în oportunități de învățare între colegi

Implicați-vă în oportunități de învățare cu colegii, atât cât vă permite timpul. Fiți atenți la seminarii și alte oportunități de învățare privind îmbunătățirea accesului și extinderea participării, atât în cadrul instituției dumneavoastră, cât și în afara acesteia. Aceasta este o modalitate bună de a afla despre bunele practici și succese.

Exemple de caz de inițiative ale profesorilor care încorporează UDL în practica didactică:

[Acest link](#) împărtășește câteva exemple de moduri în care profesorii au încorporat UDL în practica lor de predare, așa cum au fost prezentate la Conferința AHEAD 2020.

1.4.7 Reflectați și (re)construiți

Folosiți și învățați din experiența dumneavoastră. Odată ce ați pregătit terenul în ceea ce privește respectarea bazelor de reglementare, a documentelor și a formatelor digitale și cunoașterea în avans a nevoilor studenților, lucrați deja la realizarea viziunii dumneavoastră. Întotdeauna veți constata că unele inițiative funcționează bine, în timp ce altele nu sunt la fel de reușite. Educația antreprenorială învață despre confruntarea cu eșecul și învățarea din el. Reflectați și învățați.

1.4.8 Nu faceți compromisuri în privința calității

Nu faceți compromisuri în ceea ce privește rezultatele învățării. Proiectați cu imaginație, cu flexibilitate încorporată pentru implicarea și evaluarea studenților. Este necesară inovația și creativitatea în proiectare.

1.5 Despre aceste reguli - un ghid pentru profesori

Aceste reguli vor ajuta cadrele didactice din universități și alte instituții de învățământ superior să conceapă și să ofere cursuri și module de antreprenariat mai incluzive. Sunt evidențiate două abordări principale:

- a) Proiectarea educației antreprenoriale pentru toată lumea. Această secțiune pledează pentru o abordare UDL. Ea identifică unele dintre barierele cu modelele pedagogice standard utilizate în educația antreprenorială. Se utilizează studii de caz pentru a arăta bunele practici. Secțiunea oferă, de asemenea, trucuri și sfaturi pe care profesorii trebuie să le cunoască pentru a concepe module și cursuri de antreprenariat mai incluzive.

- b) Conceperea de cursuri de antreprenariat pentru programul Missing Entrepreneurs. Această secțiune se concentrează pe cursurile care răspund agendei politice europene și naționale de creștere a oportunităților de educație pentru grupurile de persoane subreprezentate, cunoscute sub numele de antreprenori lipsă. Secțiunea se concentrează în principal pe

sfaturi și trucuri împărtășite prin experiențele cadrelor universitare care lucrează cu aceste grupuri.

1.6 Instrumente de sprijin și informații suplimentare

Veți găsi aici câteva link-uri utile atât pentru informații despre antreprenoriatul incluziv, cât și informații despre UDL și proiectarea educației incluzive. Această listă nu este în niciun caz exhaustivă. Vor exista multe alte suporturi europene și locale din întreaga Europă care vă vor dezvolta cunoștințele și învățarea.

Link-uri către informații suplimentare privind antreprenoriatul incluziv:

1. Cooney, Thomas (2021) The Palgrave Handbook of Minority Entrepreneurship. Palgrave, Cham doi.org/10.1007/978-3-030-66603-3.
2. EntreComp framework:
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=en>.
3. Krüger D and David A (2020). Entrepreneurial Education for Persons with Disabilities - A Social Innovation Approach for Inclusive Ecosystems. Front. Educ. 5:3. doi: 10.3389/feduc.2020.00003.
4. Lackéus, M. (2015). Entrepreneurship in education: What, why, when, how. Entrepreneurship 360 Background Paper.

- Paris: Local Economic and Employment Development Programme, OECD Publishing.
5. Nabi, Ghulam & Liñán, Francisco & Alain, Fayolle & Krueger, Norris & Walmsley, Andreas. (2017). The Impact of Entrepreneurship Education in Higher Education: A Systematic Review and Research Agenda. Academy of Management Learning & Education. 16. 277-299. 10.5465/amle.2015.0026.
  6. OECD 2020 Country Assessment Notes on inclusive entrepreneurship:
<https://www.oecd.org/cfe/smes/inclusive-entrepreneurship-policies-country-assessment-notes.htm>.
  7. Website OECD - Antreprenoriat Incluziv:
<https://www.oecd.org/cfe/smes/inclusive-entrepreneurship/>.
  8. OECD, (2021) The Missing Entrepreneurs. Disponibil la:
<https://www.oecd.org/publications/the-missing-entrepreneurs-43c2f41c-en.htm>.
  9. O'Brien, E., Cooney, T. M., & Blenker, P. (2019). Expanding university entrepreneurial ecosystems to under-represented communities. Journal of Entrepreneurship and Public Policy. Vol. 8 No. 3, pp. 384-407.

Link-uri către informații suplimentare privind proiectarea educației universale și incluzive:

1. CAST UDL Guidelines:
<https://www.cast.org/impact/universal-design-for-learning-udl>.
2. Centre for Excellence in Universal Design:
<https://universaldesign.ie/about-us/>.
3. European Commission (2018) Gender Neutral Language in the European Parliament:
https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf
4. Inclusive Teaching Strategies:
<https://ahead.ie/inclusiveteaching>.
5. Support Centre for Inclusive Education - UDL Guidelines: from policy to practice:
<https://www.siho.be/nl/publicaties/leidraad-universeel-ontwerp>.
6. The Accessibility THRIVES at TU Dublin Framework and Toolkit: <https://arrow.tudublin.ie/accessibilitythrives.pdf>.
7. UDL explained: <https://www.ahead.ie/udl>
8. UDL Guidelines Checklist:
<https://wvde.state.wv.us/osp/UDL/7.%20UDL%20Guidelines%20Checklist.pdf>.

2. Proiectarea și livrarea educației antreprenoriale pentru toți - o abordare UDL

Abordarea dvs. pentru conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat incluziv poate consta în conceperea (sau reproiectarea) programelor dvs. generale pentru a le face mai accesibile și pentru a asigura finalizarea cu succes a acestora.

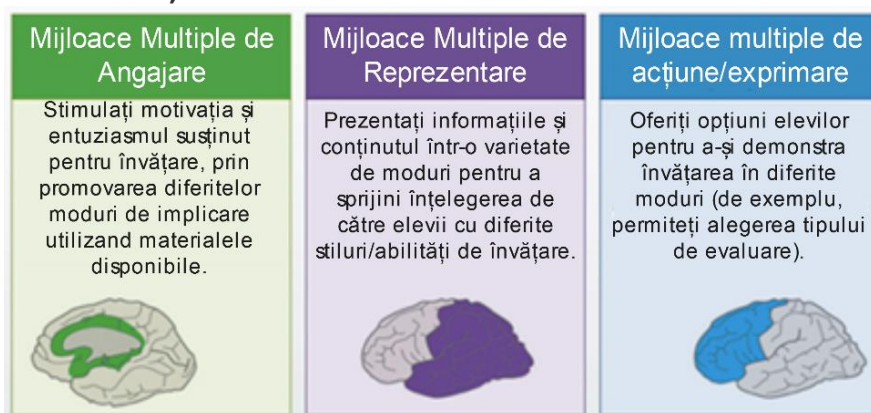
Profesorul Cheryl Burgstahler (Director de Tehnologie Accesibilă la Universitatea din Washington) afirmă că, într-un mediu incluziv, orice persoană care îndeplinește cerințele, cu sau fără adaptări, este încurajată să participe, se simte binevenită și se implică pe deplin în medii și activități accesibile și incluzive.

În practică, acest lucru înseamnă o schimbare de paradigmă, de la acomodarea reactivă la proiectarea proactivă a produselor și mediilor noastre educaționale. Schimbarea înseamnă să ne îndepărtăm de la "proiectarea pentru cei obișnuiți" la "proiectarea pentru toată lumea".

În secțiunea 1.6 am furnizat câteva link-uri utile către surse de informații care vă vor ajuta să vă familiarizați mai bine cu UDL și cu principiile care stau la baza acesteia. În centrul UDL se află trei principii pe care profesorii sunt obligați să le ofere (Figura 1):

1. modalități multiple pentru ca elevii să se implice în învățarea lor (**principiul unu: Implicare**);
2. mijloace multiple de reprezentare pentru a le oferi studenților un acces echitabil la conținutul învățării (**principiul doi: Reprezentare**); și
3. modalități multiple pentru ca studenții să își demonstreze și să își exprime cunoștințele, înțelegerea și competențele (**principiul trei: Acțiune și Exprimare**).

Figura 1: Trei principii ale proiectării universale pentru învățare

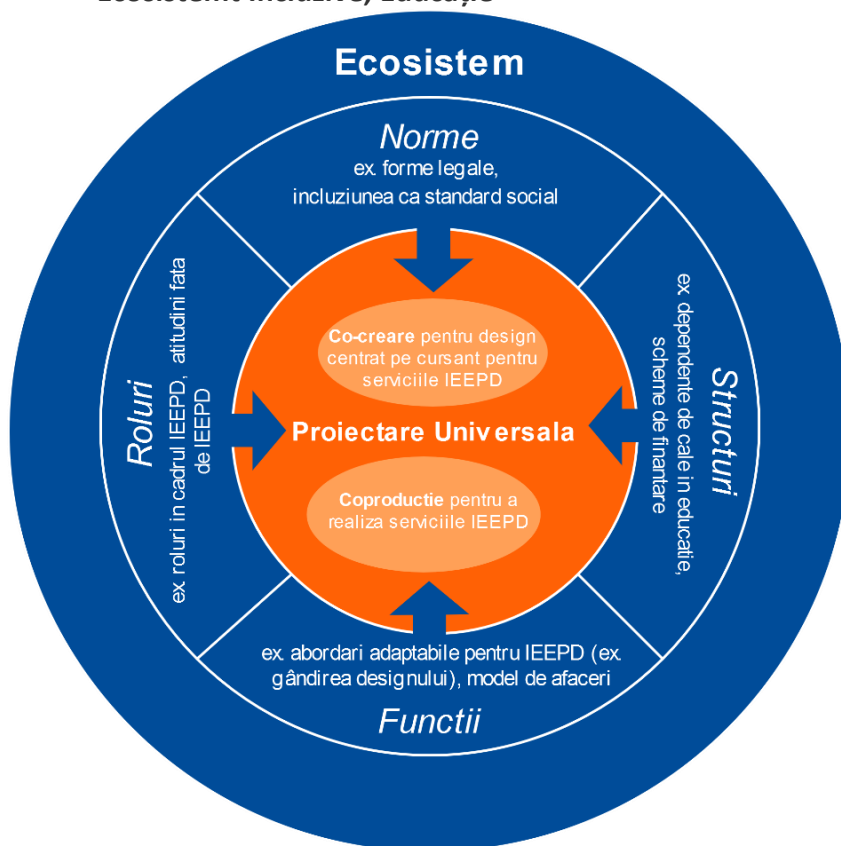

Sursa: AHEAD, 2017

În general, UDL are potențialul de a promova implicarea și independența studenților, deoarece asigură o varietate de căi de

acces prin alegere și flexibilitate. O abordare UDL poate sta la baza designului incluziv pentru modulele și cursurile dumneavoastră de antreprenariat. Într-adevăr, abordarea inovației sociale pentru ecosistemele antreprenoriale incluzive plasează în centru proiectarea universală pentru toată lumea (a se vedea figura 2).

Figura 2: Educație Antreprenorială pentru Persoane cu Dizabilități - O Abordare a Inovării Sociale pentru Ecosisteme Incluzive, Educație

Sursa: Krüger and David (2020) [Vezi Secțiunea 1.6 a acestui manual pentru referințe complete și lecturi suplimentare] unde IEEPD se referă la Educație antreprenorială incluzivă pentru persoanele cu dizabilități (Inclusive Entrepreneurial Education for Persons With Disabilities)

Acest cadru de educație antreprenorială incluzivă pentru persoanele cu dizabilități (IEEPD) sugerează să se bazeze pe inovarea socială, co-creație și co-producție ca elemente constitutive considerate necesare pentru o educație antreprenorială de succes.

2.1 Bariere pentru studenți cu modele pedagogice standard

Clasificând numeroasele abordări ale educației antreprenoriale în trei pedagogii: modelul ofertei, modelul cererii și modelul competenței (Nabi et al., 2017), mai jos sunt sugerate câteva dintre barierele și obstacolele cu care se pot confrunta studenții din grupurile minoritare. Desigur, propria dvs. abordare a dezvoltării cursului poate combina pedagogiile. Această abordare hibridă ar putea ridica seturi suplimentare de probleme pe care va trebui să le luați în considerare.

Modelul Ofertei pune accentul pe o perspectivă comportamentală care se concentrează pe metodele de reproducere. Metodele includ prelegeri, lecturi, vizionare și ascultare. Este posibil ca unii studenți să întâmpine dificultăți în accesarea acestor materiale sau în înțelegerea contextelor acestora. Câteva exemple de întrebări pe care le-ați putea lua în considerare atunci când proiectați astfel de cursuri ar fi:

- a. În ce formate sunt puse materialele la dispoziția studenților?
- b. Este materialul relevant din punct de vedere cultural?

- c. Când au loc cursurile? Și există posibilitatea de a face legături cu prelegeri la ore diferite sau de a face legături cu înregistrări?
- d. Ce opțiuni există pentru evaluarea rezultatelor învățării?

Modelul Cererii adoptă adesea o paradigmă subiectivistă. Acesta poate implica obținerea unui sens personalizat prin participare în termeni de explorare, discuție și experimentare. Aceasta ar putea include utilizarea bibliotecii, simulări sau căutări. Câteva exemple de întrebări pe care le-ați putea lua în considerare atunci când proiectați astfel de cursuri ar fi:

- a. Poate fi limba o barieră în calea învățării?
- b. Ce training va fi oferit pentru a sprijini utilizarea de către fiecare student a bibliotecii sau a tehnologiilor de simulare?
- c. Cum puteți insufla încredere fiecărui student?
- d. Cum veți răspunde la evaluarea formativă pentru a aborda o serie de probleme apărute în timpul modulului sau cursului?

Modelul Competenței evidențiază o paradigmă teoretică interacționistă. Abordările bazate pe competențe pot implica rezolvarea activă a problemelor în situații din viața reală. Accentul se pune pe comunicare, discuții și metode de producție. Exemple pot fi debaterile, portofoliile, seminariile, eseurile. Rolul cadrelor universitare în acest caz este acela de intervenție strategică pentru a

influența modul în care studenții organizează resursele pe care le au la dispoziție. Câteva întrebări de luat în considerare în această abordare pedagogică ar putea fi:

- a. Ce atenție veți acorda formării și formulării sarcinilor de grup?
- b. Elevii cu o autoeficacitate scăzută pot avea nevoie de sprijin suplimentar pentru a evita o experiență negativă. Puteți apela la alte persoane care să vă ajute cu sprijin suplimentar sau special?
- c. Ce considerație ați acordat modului în care diferiți studenți pot fi pregătiți pentru incidente critice dacă cunoștințele anterioare și rețelele sociale sunt subdezvoltate?

2.2 Exemple de cazuri concrete

Proiectarea educației antreprenoriale la Universitatea Caledoniană din Glasgow:

Recunoscând provocările cu care se pot confrunta grupurile subreprezentate, Smith, Jones, Scott și Stadler (2017) de la Universitatea Caledoniană din Glasgow (GCU) detaliază eforturile lor de a construi medii de învățare antreprenorială în interiorul granițelor educaționale prin abordarea unor probleme complexe de incluziune. Abordarea lor combină politica, pedagogia și practica într-un mod holistic care să răspundă nevoilor societății antreprenoriale din secolul XXI. Abordarea lor a fost structurată în cadrul a trei principii fundamentale:

- a. Crearea unor medii de învățare și a unor incidente critice pentru a alimenta variația contextuală prin activitate, oferind cursantului o "arhitectură" socială și bazată pe colegi.
- b. Furnizarea unei învățări progresive și de dezvoltare prin experimentare, reflecție și corecție.
- c. Competențe transferabile, sensibile la livrarea transdisciplinară, la nivelurile de autoeficacitate, la diferențele socio-culturale și la variația contextuală.

În acest caz, după ce au fost stabilite principiile-cheie, arhitectura pentru învățare a fost efectiv pusă în aplicare. Elaborarea unor strategii de predare, învățare și evaluare care să adopte aceste

principii-cheie a fost următorul pas pentru o educație antreprenorială incluzivă și accesibilă.

În rezumatul experienței GCU, autorii subliniază că ideea conform căreia cadrele universitare trebuie să combine mai multe poziții politice, principii de proiectare și puncte de vedere individuale, este probabil realitatea unui peisaj complex cu care se confruntă toate instituțiile de învățământ superior. Aceștia rezumă principalele lor puncte de considerație în șapte elemente: Furnizarea transdisciplinară; Recrutarea de personal și facilitarea; Bariere tehnologice; Experiența comercială; Implicarea comunității; Colaborarea în grup; Crearea de rețele.

Puteți citi mai multe despre acest caz în:

Smith, A., Jones, D. and Stadler, A. (2017) Designing and delivering inclusive and accessible entrepreneurship education. *Entrepreneurship Education: New Perspectives on Entrepreneurship Education Contemporary Issues in Entrepreneurship Research*, Volume 7, 329-352. doi:10.1108/S2040-724620170000007019.

Lucrând pentru un design incluziv în educația antreprenorială la Universitatea Politehnică din Cartagena (UPCT), Spania:

De mai bine de douăzeci de ani, profesorul Antonio-Juan Briones-Peñalver îi învață pe studenții universității despre importanța de a învăța să fie persoane întreprinzătoare și promovează spiritul

antreprenorial ca atitudine față de muncă. La UPCT, toate diplomele includ conceperea și realizarea de proiecte inovatoare ca o cerință de competențe transversale. Misiunea sa este de a le oferi studenților abilitatea de a propune și dezvolta idei și soluții care să ofere plus valoare în procese, produse și servicii. Antonio coordonează o echipă de lucru care aduce un cadru didactic ce promovează spiritul antreprenorial și formarea de competențe profesionale pentru studenți. Cadrul include explorarea posibilităților tehnologice, dezvoltarea de modele de utilitate și brevete, precum și crearea de noi mărci comerciale. Anii de experiență i-au permis lui Antonio să asigure experiențe educaționale incluzive pentru cohorțele subreprezentate în mod tradițional. În rezumatul anilor săi de experiență, el oferă următoarele îndrumări.

În primul rând, profesorii ar trebui să utilizeze metode active de învățare care să fie colaborative. Încurajarea spiritului de grup în rândul studenților este o necesitate, iar modelul său de lucru în echipă s-a dovedit a îmbunătăți participarea studenților. Metodele active de învățare colaborativă sporesc motivația elevilor. În plus, Antonio propune o abordare incrementală a proiectelor studenților, cu o atitudine foarte deschisă față de inovare. Aceasta este inerent incluzivă și favorizează apariția unor lideri creativi și ajută la gândirea critică. Studiile de caz sunt adesea utilizate în predare. În cele din urmă, studenții sunt învățați să învețe din problemele nerezolvate, să se gândească la viitor și la aplicarea ideilor în societatea mai largă.

2.3 Cinci sfaturi despre conceperea și furnizarea de educație antreprenorială pentru toți

1. Adoptarea unei mentalități antreprenoriale este un excelent punct de plecare pentru conceperea unor programe de antreprenoriat incluziv în conformitate cu principiile UDL. Profesorii vor avea nevoie de toate competențele-cheie, inclusiv viziunea, creativitatea, capacitatea de a lucra cu alții, capacitatea de a-și asuma riscuri, conștiința de sine și capacitatea de a mobiliza resurse.
2. Este posibil ca studenții din grupurile subreprezentate să aibă o autoeficacitate scăzută și să nu aibă aceleași cunoștințe sau experiențe anterioare pentru a identifica și dezvolta idei și oportunități. Fiți creativi în ceea ce privește modul în care răspundeți la această provocare. Un exemplu ar putea fi includerea unor opțiuni care să faciliteze experiențele multiculturală sau care să acomodeze oportunitățile de întreprindere social.
3. Nu vă gândiți la proiectarea modulelor și a cursurilor pentru studentul obișnuit - reflectați asupra a ceea ce este necesar pentru a proiecta pentru fiecare student în parte.

4. Cadrul EntreComp va informa rezultatele învățării și nu va compromite calitatea rezultatelor învățării. Introduceți opțiuni pentru modul în care studenții pot atinge aceste competențe. Poate fi oportună luarea în considerare a unor abordări mai graduale pentru generarea și dezvoltarea ideilor.

5. Colaborarea eficientă atât pe plan intern, cât și extern, este esențială pentru a genera resurse și înțelegere. Dezvoltați-vă colaborările cu agențiile și autoritățile naționale, cu personalul și studenții, cu rețelele de colegi, cu organizațiile studențești și cu ONG-urile care sprijină antreprenoriatul incluziv.

3. Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat pentru proiectul Missing Entrepreneurs

OCDE recunoaște că diferențele în ceea ce privește ratele de activitate antreprenorială și de supraviețuire a întreprinderilor în rândul populației sunt de lungă durată. La nivel național, multe guverne depun eforturi pentru a reduce aceste decalaje printr-o gamă largă de instrumente, inclusiv prin educație. OCDE recunoaște că femeile, tinerii și migranții se confruntă cu obstacole specifice și adesea mai mari în calea antreprenoriatului, la fel ca și persoanele cu dizabilități, persoanele în vârstă sau șomerii. Aceștia sunt clasificați drept antreprenori lipsă (OCDE, 2021). Progresul în domeniul antreprenoriatului trebuie să meargă mână în mână cu progresul social. Comisia Europeană și guvernele naționale oferă sprijin pentru reformele structurale dedicate antreprenorilor lipsă.

Universitățile europene și alte instituții de învățământ superior joacă un rol important în sprijinirea guvernelor lor și a Comisiei Europene în vederea reducerii decalajelor în ceea ce privește

ratele de activitate antreprenorială, contribuind la împuternicirea antreprenorilor care lipsesc să aleagă activitatea independentă ca opțiune.

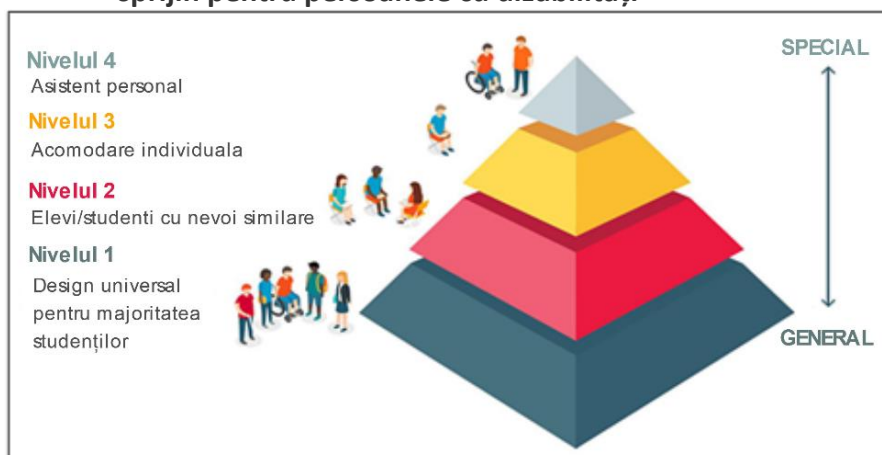
Proiectarea și furnizarea de cursuri pentru grupuri specifice necesită în continuare o gândire de proiectare universală. Aceste grupuri vor trebui să aibă în continuare acces la clădiri, resurse și facilități într-un mod în care să se simtă binevenite.

Există diferențe în cadrul "grupurilor" de antreprenori lipsă. Nu puteți uita că studenții cu dizabilități au nevoi la fel de diverse. Studenții cu statut de refugiat aduc cu ei cunoștințe și experiențe foarte diferite. Cu toate acestea, atunci când se proiectează pentru anumite grupuri, nivelurile mai mari de "ajustare rezonabilă" se vor

combina cu proiectarea universală (Figura 3). Ajustările rezonabile interacționează cu îngrijirea de bază largă a designului universal, unde traiectoria devine un *continuum de îngrijire*.

Un continuum de îngrijire este necesar în planificarea, proiectarea și furnizarea cursurilor și modulelor dumneavoastră de antreprenariat.

Figura 3: Continuum-ul de suport de la clasă la serviciile de sprijin pentru persoanele cu dizabilități

Sursa: AHEAD, 2017

În secțiunea 1.6 puteți accesa link-uri utile către materiale despre UDL, antreprenori lipsă și note de evaluare de țară privind antreprenoriatul incluziv. Dacă lucrați la agenda dvs. de politică națională pentru a contribui la reducerea decalajelor privind antreprenorii lipsă prin educație, sunteți încurajați să aprofundați aceste materiale.

Deși instituțiile de învățământ superior pot fi mai puțin implicate în educația antreprenorială specializată pentru șomeri, există exemple bune în celelalte cinci grupuri. Pentru a începe să vă gândiți la ce ajustări rezonabile ar putea fi necesare pentru anumite cohorte, vă prezentăm câteva idei extrase din experiență.

3.1 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat pentru femei

1. Proiectarea și furnizarea de cursuri privind antreprenoriatul feminin sau al femeilor necesită o reflecție asupra diferitelor sectoare industriale pe care viitorii antreprenori le pot găsi mai atractive. Femeile antreprenor există în toate sectoarele societății și ar trebui încurajate în toate sectoarele, dar există sectoare care sunt în mod tradițional mai atractive pentru femei decât pentru bărbați. Este o provocare foarte interesantă pentru profesorii din instituțiile de învățământ superior de a găsi modalitatea de a integra ambițiile de promovare a antreprenoriatului în domeniile STEM cu sectoarele tradițional mai atractive pentru femei.
2. Proiectarea și furnizarea de cursuri pentru femeile antreprenor necesită o largă reprezentare a femeilor în cadrul materialului de curs. Aceasta ar putea include studii de caz, seminarii cu invitați, mentorat. Elaborarea de cursuri pentru o mai bună participare a femeilor ar trebui să recunoască, de asemenea, intersecționalitatea, de exemplu, atunci când un student poate fi femeie, dar poate avea și o dizabilitate, sau poate avea și statutul de refugiat, sau poate fi și în vârstă.

3. Proiectarea și furnizarea de cursuri pentru femei și/sau femei antreprenor necesită flexibilitate în ceea ce privește opțiunile de furnizare, în special în cazul în care cursurile nu sunt concepute pentru studenții cu normă întreagă. Este posibil ca femeile să aibă responsabilități familiale și casnice mai mari, ceea ce le face mai puțin flexibile în ceea ce privește timpul. Poate fi necesară furnizarea de materiale de curs înregistrate și de opțiuni multiple de implicare.

4. Mentoratul ca introducere în rețele și agenții ar putea fi un sprijin foarte bun pentru a ajuta femeile să rămână pe traiectoria lor antreprenorială. Profesorii ar trebui să se gândească la modul în care acest lucru poate fi realizat cu resursele suplimentare limitate și cu timpul limitat de care dispun adesea. Ar putea să se bazeze pe foștii studenți ca mentori? Există astfel de sprijin în alte departamente ale instituției, de exemplu, în cadrul biroului de transfer tehnologic? Există antreprenori cu experiență care sunt dispuși să-și petreacă timpul sprijinind alți antreprenori în devenire? Cum sprijină guvernul și agențiile sale mentoratul femeilor antreprenor pe care le-ați putea atrage?

5. Femeile au nevoie de sprijin suplimentar după program dacă doresc să înceapă o afacere. Este posibil ca acestea să nu aibă

mentori de sex feminin, să fie mai limitate în ceea ce privește timpul sau să se simtă excluse din agențiile și rețelele de sprijin. Lectorii ar trebui să colaboreze cu birourile lor de transfer tehnologic pentru a stabili căi de acces care să fie primitoare și accesibile femeilor. Acestea pot fi programe avansate sau inițiative pentru a începe o afacere. Aceste informații și legături ar trebui să fie incluse în conținutul cursului.

Păreră profesorului: Dr. Sylvia Gavigan, doctor în educație antreprenorială feminină, Universitatea Tehnologică din Dublin - Formarea antreprenorială joacă un rol vital ca mecanism de responsabilizare a femeilor antreprenor pentru ca acestea să fie independente, să ia decizii pentru afacerile lor, să își îmbunătățească

nivelul de alfabetizare în afaceri, să utilizeze tehnologia digitală, să genereze venituri și să creeze locuri de muncă.

Caz în acțiune: Antreprenariat Mommypreneurs și formare de competențe digitale de către Universitatea Politehnică din Cartagena (UPCT) Cloud Incubator Hub:

"Mommypreneurs" este un proiect internațional care vizează consolidarea competențelor femeilor aflate în concediu de maternitate sau care au grijă de copii, oferindu-le noi competențe digitale și/sau antreprenoriale. Scopul este de a le îmbunătăți potențialul de a se reintegra pe piața forței de muncă sau de a-și înființa propria afacere. Programul este un curs online de două luni pentru femeile care doresc să furnizeze servicii digitale ca liber-profesioniști, să lucreze în companii din domeniul TIC sau care doresc să înceapă o afacere. Prin intermediul programului, femeile dobândesc atât competențe digitale, cât și de afaceri, necesare pentru a deveni independente sau pentru a-și îmbunătăți perspectivele de carieră. UPCT participă la Mommypreneurs prin intermediul hub-ului său Cloud Incubator, iar câteva experiențe interesante ale studentelor pot fi citite [aici](#) and [aici](#). Link [aici](#) către pagina web Mommypreneurs.

Caz în acțiune: WE Support pentru încurajarea antreprenariatului feminin din partea femeilor din domeniul STEM la Universitatea Tehnologică din Dublin (TU Dublin):

[WE Support](#) la Universitatea Tehnologică din Dublin (TU Dublin) este o inițiativă pan-universitară care vizează abordarea deficitelor istorice și creșterea reprezentării femeilor în domeniul antreprenoriatului în toate disciplinele TU Dublin. Obiectivele programului WE Support sunt următoarele:

- Creșterea participării studenților de sex feminin în domeniul antreprenoriatului
- Creșterea numărului de absolvenți ale Universității Tehnice din Dublin care ocupă poziții de conducere în organizații externe; și
- Creșterea numărului de femei conduse/co-fondatoare ale unor întreprinderi de tip spinout de la TU Dublin.

Programul are mai multe aspecte, începând cu un hackathon de două zile, axat pe dezvoltarea unui produs/serviciu/idee și introducerea acestuia pe piață. Acesta include mentorat și sprijin continuu de la un capăt la altul pe tot parcursul programului, inclusiv informații dedicate evenimentelor, resurse relevante, potențiale finanțări și alte tipuri de sprijin pentru participanți.

3.2 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat pentru persoane cu dizabilități

Povestea studentului: Kaspars Kalvītis, un student cu dizabilități, a participat la pre-incubatorul IdeaLAB și și-a dezvoltat propria idee - E-Race Wheel, la Universitatea Tehnică din Riga (UTR), Letonia:

Pentru utilizatorii de scaune cu rotile este important să fie cât mai independenți posibil. Acest lucru include, de asemenea, independența în timpul deplasării. Cu toate acestea, zilnic, utilizatorii de scaune cu rotile se confruntă cu inaccesibilitatea în mediul lor fizic (trotuare, borduri, gropi și multe altele). Foarte adesea, acest lucru îi împiedică pe oameni să se deplaseze independent fără un efort și un stres imens. Kaspars Kalvītis, un student la UTR, a dezvoltat propria soluție la această problemă cu scuterul cu roți E-race. Scuterul cu roți E-race oferă libertate utilizatorilor de scaune cu rotile și face ca obstacolele de zi cu zi să fie mai puțin percepute. Scuterul este foarte ușor de utilizat - o roată de tracțiune suplimentară acționată electric este atașată în partea din față a unui scaun cu rotile existent cu ajutorul unui suport, iar în câteva secunde scaunul cu rotile manual devine electric.

1. Atunci când se proiectează și se oferă cursuri de antreprenoriat pentru persoanele cu dizabilități, nu se poate evidenția suficient cât de importantă este etapa de planificare și proiectare. Ajustările și adaptările rezonabile pot varia foarte mult. În plus, un procent ridicat de dizabilitate este invizibil. Este important să se planifice, să se lucreze cu biroul de sprijin pentru persoanele cu dizabilități și să se angajeze cu studenții cu privire la propriile nevoi chiar înainte de înscriere. Înainte de începerea unui program se poate realiza un scurt chestionar sau un interviu cu studenții, în cadrul căruia aceștia pot dezvălui orice nevoi medicale sau alte informații relevante pe care doresc să le împărtășească. De asemenea, cadrele didactice ar trebui să le ofere studenților oportunități în timpul desfășurării cursurilor pentru a declara orice ajustări de care au nevoie. Este posibil

ca un student să nu-și dea seama decât după ce începe un curs de modul în care trebuie să fie sprijinit.

2. Orice profesor care oferă un curs de antreprenoriat pentru persoanele cu dizabilități ar trebui să aibă o bună cunoaștere a tehnologiilor accesibile și a altor instrumente de sprijin necesare pentru programul său. De asemenea, va trebui să știe cum funcționează acestea în cadrul software-ului personalizat al propriei instituții, deoarece este posibil ca studenții să nu fie familiarizați în prealabil cu acestea.
3. Persoanele cu dizabilități ar trebui să fie reprezentate în cadrul materialului de curs, cum ar fi studiile de caz, seminariile cu invitați sau lucrările de evaluare. De asemenea, este necesar să se asigure respectarea variabilității studenților cu dizabilități. În funcție de mărimea unei cohorte, ar putea exista potențialul de a individualiza materialele sau de a include o combinație de materiale mai largi și materiale specifice privind antreprenoriatul pentru persoanele cu dizabilități, astfel încât toată lumea să se simtă binevenită.
4. Fără a face compromisuri în ceea ce privește calitatea, ar putea fi important să se ia în considerare cea mai potrivită pedagogie sau combinație de abordări pedagogice. De

exemplu, ce proiecte și evaluări din viața reală pot fi elaborate și ce opțiuni pot fi dezvoltate pentru ca fiecare student să participe? Care este cerința de participare fizică sau online din diferite abordări?

5. Materialul de curs ar trebui să includă accesul la suporturi post-program concepute pentru a-i ajuta pe studenți să rămână pe traiectoria antreprenoriatului. Acestea ar trebui să includă oportunități de mentorat, oportunități de relaționare și acces la facilitățile incubatoarelor. Aceste informații ar trebui să fie clare cu privire la accesul fizic sau la limitările care ar putea avea un impact asupra anumitor persoane.

Povestea studentului: Eddie Hennessy, participant la cursul de activități independente pentru persoanele cu dizabilități de la Universitatea Tehnologică din Dublin (TU Dublin), condus de profesorul Thomas Cooney

În urmă cu 11 ani, la vârsta de 33 de ani, am suferit un accident vascular cerebral major, care m-a lăsat complet lipsit de vorbire și paralizat pe partea dreaptă a corpului. Nu mai pot citi și scrie, vorbirea îmi va fi mereu afectată și am în continuare o slăbiciune în partea dreaptă. Acestea sunt ceea ce eu numesc dizabilități care se văd; din păcate, există multe dizabilități ascunse cu care mă lupt zilnic, cum ar fi confuzia, oboseala cronică, depresia etc. Am dezvoltat un

interes deosebit pentru fotografie în timpul recuperării mele și, cu ajutorul Headway Ireland, am început o afacere de reabilitare, în principal pentru a-mi recăpăta încrederea în mine. Nu aveam niciun salariu, dar pentru a înființa o afacere a trebuit să trec de la plata ajutorului social la prestația pentru capacitate parțială (PCB), ceea ce a însemnat o reducere de 50 de euro pe săptămână. Am decis să accept această pierdere pentru a încerca să-mi recuperez mândria și pentru a contribui la societate în viitor. Suntem în ianuarie 2022, iar programul meu preferat de lucru este acum complet rezervat pentru nunți până la mijlocul anului 2023. A fost o călătorie dificilă, dar am reușit să construiesc o afacere de succes în ciuda provocărilor suplimentare și distincte cu care m-am confruntat. Eddie Hennessy, Hennessy Photography Ltd, Co. Cork.

Mai multe informații despre cursul "Antreprenoriat pentru persoanele cu dizabilități" pot fi găsite [aici](#).

Poveștile studenților:

[Aythami Santana la Universitatea Politehnică din Cartagena \(UPCT\), Spania:](#)

Aythami Santana, studentă la UPCT și jucătoare paralimpică de taekwondo, descrie [aici](#) de ce a fost nevoie pentru a compatibiliza o competiție la nivel înalt cu un curs de licență și un stagiu de lucru de succes.

Guillen Carrasco la Universitatea Politehnică din Cartagena (UPCT), Spania:

Citiți [aici](#) despre experiența lui Guillen Carrasco, student la UPCT, în calitate de student cu distrofie musculară. Sfatul lui Guillen: "Nu trebuie să renunți niciodată, întotdeauna trebuie să dai tot ce ai mai bun în limita posibilităților tale. Important este să atingi obiective mici".

3.3 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat pentru migranți și refugiați

1. Este posibil ca migranții și refugiații să nu aibă același acces la finanțare și la alte tipuri de sprijin ca alte grupuri din societate. Profesorul ar trebui să aibă o înțelegere clară a diferențelor înainte de a dezvolta conținutul cursului.
2. Barierele lingvistice și dependența de social media pot avea o relevanță deosebită pentru migranți și refugiați. Conținutul cursului ar trebui să fie elaborat cu o bună înțelegere a acestui aspect.

3. Este posibil ca migranții și refugiații să nu aibă legături puternice în cadrul ecosistemelor de antreprenoriat, dar pot avea rețele puternice în cadrul propriilor grupuri. Dezvoltarea legăturilor cu sectorul privat și stabilirea de legături cu rețelele de migranți ar trebui să fie dezvoltate în cadrul conținutului cursului.
4. Inovarea socială și întreprinderea socială pot avea un rol important în cursurile dezvoltate pentru migranți și refugiați. Obstacolele în calea finanțării sau a statutului juridic pot împiedica migranții să urmeze căile tradiționale de creare de noi întreprinderi.
5. Este importantă luarea în considerare a sprijinului post-program în proiectarea cursurilor de antreprenoriat. Colaborarea cu biroul dumneavoastră de transfer tehnologic sau cu hub-ul de incubare pentru a facilita pașii următori pentru migranții și refugiații care nu pot avea acces la sprijin la nivel național poate ajuta ideile și oportunitățile să se concretizeze.

Caz în acțiune: Educația antreprenorială a migranților pentru refugiați de către Universitatea de Tehnologie din Cipru:

În perioada ianuarie - mai 2021 și 2020, 50 de studenți de la Departamentul de Multimedia și Arte Grafice, în cooperare cu Centrul

de Informare pentru Migranți (MIC), au proiectat și au creat prototipuri pentru 8 idei diferite care vizează să ajute cetățenii țărilor terțe să se adopte în societățile locale din Cipru.

Toate ideile se bazează pe evidențierea necesității de a avea un sistem mai stabil și mai organizat pentru a le oferi acestor oameni o a doua șansă de a trăi.

La sfârșitul semestrului, cele 8 idei au fost prezentate părților interesate din cadrul Centrului de Informare pentru Migranți, dar și utilizatorilor reali, migranții, și toată lumea a fost încântată.

În urma acestei acceptări și a bunelor impresii care s-au creat, am decis să trecem la pasul următor pentru a implementa mai bine toate aceste idei. Prin urmare, am participat la competiția Junior Achievement, cu scopul de a primi finanțare din partea lor. Pentru a avea acces la competiție, a fost nevoie să realizăm lecții suplimentare pentru ca studenții să învețe cum să realizeze planul de afaceri, analiza SWOT și PEST, strategii de marketing, previziuni bugetare. Astfel, în luna mai, au fost pregătiți să își susțină ideile cu cunoștințele suplimentare necesare în ceea ce privește nevoile competiției. La final, în 2020, am obținut premiul al doilea cu 5 echipe în finală, câștigând premii, iar în 2021, 3 echipe au ajuns de asemenea în etapa finală.

Puteți citi mai multe despre poveștile migranților de la Project Migrant Info-Center [aici](#).

Start-up Visa la Water Campus Olanda:

Acest program le oferă antreprenorilor din afara UE posibilitatea de a-și înființa un start-up în Olanda. Aceștia vor primi VISA pentru 1 an și vor fi îndrumați de un facilitator.

În cadrul acestei vize, expatriații care lucrează la un start-up în Olanda sunt îndrumați de un facilitator experimentat. Acest sistem de mentorat este conceput pentru a sprijini noua afacere, astfel încât aceasta să aibă cele mai bune șanse de a se transforma într-o întreprindere matură, ceea ce este benefic nu numai pentru antreprenor, ci și pentru economia olandeză.

3.4 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat pentru vârstnici

1. Dezvoltarea educației antreprenoriale pentru seniori oferă oportunități minunate pentru experiențe de învățare inter-generațională în instituțiile de învățământ superior, care pot fi valorificate în proiectarea programelor și a activităților extracurriculare. Acesta este un potențial antreprenorial neexploatat, recunoscut de OCDE.
2. Proiectarea și furnizarea de educație pentru seniori poate avea un puternic aspect de întreprindere socială, promovând solidaritatea între studenți și comunitățile lor.

Antreprenoriatul are potențialul de a oferi o modalitate prin care seniorii să rămână activi dincolo de vârsta tipică de pensionare, pentru cei care doresc acest lucru, ceea ce duce la beneficii de îmbunătățire a sănătății fizice și mentale, la menținerea legăturilor sociale și la crearea de valoare economică. Acesta poate juca un rol important în politica de îmbătrânire activă.

3. Persoanele mai în vârstă care sunt interesate să înceapă o afacere sau să devină liber-profesioniști, pot să-și fi petrecut întreaga carieră lucrând ca angajați. Aceștia pot avea multă experiență, dar au nevoie de competențe suplimentare, cum ar fi recunoașterea oportunităților, pentru a avea succes în antreprenariat și activități independente.
4. Dovezile indică faptul că seniorii sunt mult mai motivați să înceteze o afacere din cauza pensionării sau pentru că nu era profitabilă. Acest lucru ar putea indica nevoia de sprijin educațional pentru a susține o afacere de succes, dar și în ceea ce privește transferul și vânzarea unei afaceri pentru a finanța pensionarea.
5. Datele OCDE sugerează că antreprenorii seniori sunt foarte asemănători cu populația obișnuită în ceea ce privește aptitudinile și competențele. Cu toate acestea, barierele în

calea antreprenoriatului pentru persoanele în vârstă includ adesea probleme de sănătate, costul de oportunitate al timpului și termenul mai scurt pentru a dezvolta o afacere durabilă în comparație cu antreprenorii mai tineri. Acest lucru indică abordări similare în ceea ce privește oferta educațională, dar ar putea fi luate în considerare și alte aspecte legate de direcționare, selecție, păstrare și canale de comunicare cu persoanele în vârstă.

Caz în acțiune: Universitatea pentru Seniori la Universitatea Politehnică din Cartagena (UPCT):

Universitatea pentru Seniori este un program de trei ani, oferit prin intermediul Universității de Studii Majore din cadrul UPCT. Cursanții studiază o serie de materii, inclusiv un modul special dedicat afacerilor și întreprinderilor. Programul informează, motivează și familiarizează cursanții cu privire la impactul problemelor de mediu, energie și dezvoltare durabilă în societate, cu privire la încălzirea globală și schimbările climatice. Cursanții care participă la programul Seniors University dobândesc abilități practice, dar învață și despre dezvoltarea și evoluția științei și tehnologiei. Scopul programului este de a le oferi cursanților o viziune globală asupra aspectelor la care au luat parte de-a lungul vieții lor. UPCT valorifică cunoștințele și practicile inovatoare de la această cohortă prin facilitarea și co-crearea de experiențe de învățare între generații prin intermediul

Unității de Voluntariat UPCT. Programul pune un accent puternic pe inovarea socială și întreprindere.

3.5 Conceperea și furnizarea de cursuri de antreprenoriat pentru tineri

În sfaturile și indicațiile noastre pentru conceperea și desfășurarea cursurilor de antreprenoriat pentru tineri, ne gândim la copii și tineri adulți, în general de vârstă preuniversitară. Sfaturile și indicațiile noastre se bazează pe experiențe de cursuri și programe concepute și oferite de instituțiile de învățământ superior pentru studenții din învățământul preuniversitar, pentru a le oferi tinerilor antreprenori. În general, tinerii de vârstă universitară sunt luați în considerare în secțiunea 2 a acestui manual.

1. Tinerii au nevoie de o abordare practică solidă care să se combine cu o anumită teorie. Celor care simt nevoia să se afirme în domeniul antreprenoriatului, de multe ori le lipsește experiența practică.
2. Cursurile pentru tineri ar trebui să îi sprijine pe aceștia să se dezvolte atât pe plan personal, cât și profesional. Un mediu favorabil pentru a se dezvolta atât pe plan personal, în ceea ce privește comunicarea și munca în echipă, cât și pe plan profesional, în ceea ce privește cunoștințele tehnice/teoretice, este foarte important.

3. Validarea performanțelor tinerilor studenți pe parcursul unui curs va contribui la creșterea nivelului de încredere și a stimei de sine.
4. Odată ajunși pe piața forței de muncă, tinerii sunt limitați de confortul și siguranța pe care le simt și nu mai iau inițiativa de a-și asuma anumite riscuri pentru a-și începe propria afacere, ceea ce duce la stagnare. Lipsa de motivație trebuie să fie menționată în contextul cursurilor destinate tinerilor. Acest lucru începe înainte de universitate. Încurajarea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor de la o vârstă mai fragedă le oferă acestora un adevărat avantaj pentru a se angaja în inițiative antreprenoriale în timpul anilor de facultate.
5. Atunci când se proiectează cursuri pentru copii, vor trebui să existe evaluări ale riscurilor, consimțământ și sprijin special. Acest lucru va trebui să fie analizat pe deplin înainte de a începe, dacă se adresează elevilor din învățământul preuniversitar.

Cazuri în acțiune: Programul de pre-accelerare *Innovation Labs* și *Polihack* la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (UTCN):

În perioada 1-15 martie 2021, Organizația Studenților din cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca (OSUT), în colaborare cu

Societatea Antreprenorială Studențească (SAS) UTCN, a organizat un nou proiect online, intitulat "Cum am devenit antreprenor". Pe parcursul a 15 zile, vasta comunitate de studenți UTCN a avut ocazia de a participa la o serie de traininguri dedicate marketing-ului, start-up-ului de afaceri și educației financiare. "Cum am devenit antreprenor" este un proiect proaspăt și ambițios, care își propune să vină în sprijinul studenților de la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca și să îi pregătească pentru momentul în care vor fi pregătiți să își înceapă propria afacere.

Mai mult, "Cum am devenit antreprenor" devine o legătură a studenților UTCN cu piața muncii, aceștia având ocazia de a intra în contact cu noțiunile de teorie premergătoare unei inițiative de start-up. Credem că la final, studenții participanți vor avea o idee clară asupra pașilor necesari pentru a începe propria afacere și se vor putea baza pe fapte reale, studii și personalități pe care le pot exploata pentru a contura o viziune. [Titus Maghiar, Președinte OSUT, UTCN, România]

Innovation Labs al UTCN în România este un program de pre-accelerare pentru startup-uri tehnice, în cadrul căruia tinerii pasionați de inovație tehnologică și digitală își pot materializa ideile în cadrul unor hackathon-uri și programe de mentorat. Este cel mai mare eveniment dedicat inovației, startup-urilor și viitorului tinerilor.

Mai multe informații despre Innovation Labs [aici](#).

Dacă ai o minte scilpitoare și te simți pregătit să faci primii pași în antreprenoriat, atunci te așteptăm la hackathon-ul nostru! Polihack, ediția a 11-a 2020-2021, reunește studenți și liceeni, care au un lucru în comun: să aducă inovație prin ideile lor. În cadrul Polihack, participanții parcurg etape de pregătire în management de proiect, marketing, lucru în echipă și comunicare.

Mai multe despre Polihack [aici](#).

Vocea profesorului: “O problemă identificată în majoritatea concursurilor de hackathon este lipsa de continuitate a proiectelor participanților. Soluția identificată constă în facilitarea unei perioade de mentorat de 2 săptămâni, după încheierea concursului, sub forma unui bootcamp.” [Titus Maghiar, Președinte OSUT, UTCN].

Programul Tinerilor Inovatori la Universitatea de Tehnologie din Cipru:

Programul "Tineri inovatori" al EIT Climate-KIC este un program educațional emblematic care are ca scop promovarea unei viziuni sistemice asupra provocărilor climatice actuale și încurajarea tinerilor de a dezvolta soluții inovatoare prin experiențe de învățare bazate pe probleme. Prin programul Young Innovators, elevii sunt invitați să se alăture acestei călătorii în care li se prezintă o abordare de inovare sistemică. Abordarea de inovare sistemică se bazează pe conștientizarea faptului că orice schimbare care se intenționează a fi introdusă într-un anumit sector al societății va afecta și va fi afectată de alte părți. Abordarea inovației sistemice le permite studenților să exploreze relațiile dintre aceste aspecte interconectate și, de asemenea, să ia în considerare persoanele care sunt afectate, valorile, așteptările și reacțiile acestora. Implicarea studenților care militează pentru o planetă sănătoasă și durabilă și încurajarea acestora să acționeze ca și catalizatori ai schimbării sistemice este esențială. Gândirea privind inovarea în domeniul climatic trebuie să înceapă acum, deoarece acești tineri sunt liderii de mâine în afaceri, în societate și la nivel național.

Agencia pentru Energie din Cipru și Universitatea de Tehnologie din Cipru desfășoară programul Young Innovators în școlile generale și liceele din Cipru.

Programul EIT Climate-KIC Young Innovators Cipru are ca scop sprijinirea elevilor pentru a-și dezvolta abilitățile și competențele secolului XXI legate de inovarea în domeniul climatic, sub umbrela pedagogiei PBL. Printre alte competențe, proiectul promovează gândirea și analiza sistemelor, gândirea critică, rezolvarea creativă a problemelor și spiritul antreprenorial. Programul cuprinde 4 etape:

1. Ateliere de formare a formatorilor, în cadrul cărora profesorii sunt instruiți pentru a susține atelierele din etapa 2.
2. Ateliere de lucru pentru inovatori școlari, în cadrul cărora profesorii formați, împreună cu antrenorii, lucrează la o provocare specifică pentru a găsi soluții.
3. Competiția Young Climathon.
4. Young Changemakers, în cadrul căruia câștigătorii competiției din etapa a treia colaborează cu soluții concrete cu proprietarii schimbării și cu autoritățile locale.

Aflați mai multe aici:

<https://yicy2020.cyprusinteractionlab.com/>.

Urmăriți acest video:

<https://www.youtube.com/watch?v=mQQnQGKHfoE>

Supported by

4. Concluzii

Acest manual îi va ajuta pe profesori să dezvolte programe și cursuri de antreprenariat care să fie mai incluzive. Prin utilizarea principiilor UDL pe tot parcursul său, susținem o abordare în care fiecare student se simte binevenit și poate avea o experiență egală. Aceasta fără a face compromisuri în ceea ce privește calitatea. Abordarea UDL elimină, de asemenea, adaptarea ulterioară, reacția și corectarea fiecărei nevoi individuale.

Cu toate acestea, recunoaștem că proiectarea universală nu înlocuiește "ajustarea rezonabilă". Mai degrabă este nevoie de un continuum de atenție în planificarea, proiectarea și furnizarea de cursuri de antreprenariat.

Competențele de care veți avea nevoie în calitate de profesor pentru a concepe modulele și cursurile de antreprenariat pentru toată lumea sunt aceleași competențe pe care le veți preda studenților dumneavoastră. Este nevoie de viziune. Este nevoie de creativitate. Necesită planificare și management. Necesită să lucreți cu alții. Pe scurt, conceperea de cursuri și conținuturi de

antreprenoriat incluzive necesită cu adevărat să conduceți prin exemplu.

VĂ MULȚUMIM PENTRU TIMPUL, ENERGIA ȘI
ANGAJAMENTUL DUMNEAVOASTRĂ FAȚĂ DE
EDUCAȚIA ȘI FORMAREA ANTREPRENORIALĂ
INCLUZIVĂ.

Scopul principal al proiectului Inno-EU+ constă în creșterea capacității de inovare și antreprenoriat a instituțiilor de învățământ superior implicate, prin instruirea cadrelor didactice și a studenților, asigurând o creștere a antreprenorilor aspiranți și a spin-off-urilor, ca urmare a curriculei antreprenoriale comune și a bunelor practici împărtășite, precum și a mecanismelor de sprijin care au fost implementate în IIS noastre.